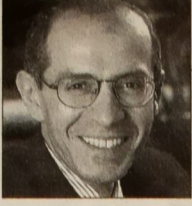

Hak, hukuk ve eğitim

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Türkiye'de orta eğitimde felsefe dersleri yaklaşık bir yirmi yıldır müfredattan

çıkarılmış durumda. Bunun anlamı üstünde acaba niye düşünmüyoruz ve acaba şu son AB uyum süreci tartışmaları bu açıdan değerlendirilemez mi?

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin üstünde tartışılan konuları karmaşık görülebilir. İnsan ayrıntılarda boğulabilir. Oysa bütün o karmaşanın özetini biri 'pratik' biri daha soyut iki noktada yapmak mümkün. Pratik düzeyde gerçekleştirilmesi gereken şey, devletin, bireyin temel haklarına dönük kısıtlama ve yaptırım gücünün azaltılması. O daha soyut olduğunu söylediğim şey ise 'hak' kavramının yeniden tanımlanması. Bunu sağlayabilmek için de, hak kavramı tek başına bir şey ifade etmeyeceğinden yeni bir hukuk anlayışı ve uygulaması oluşturmak gerekiyor.

Türkiye, Batılılaşma sürecine de bu çerçevede başlamıştır. 1838 Gülhane, 1856 Tanzimat fermanlarının amacı yeni bir hukuk düzeni oluşturmaktır. Cumhuriyet yönetimi ise zaman zaman boşlukta kalan bu kabulleri somutlaştırmak, onu sağlam bir zemine oturtmaktır. Devlet yapısını bütünüyle bu ilkeler etrafında düzenlemektir.

Buna mukabil Türkiye'nin hak kavramını bildiği söylenemez. Yasal düzenlemeler olsa bile devletin de hukuk doğrultusunda işlediğini kabul etmek güç. Devlet yapısı bireyin soyut hakkının teslimine bir hukuka uydurulmamış, bireyin hakkı ve hukuk yapısı devletin nizamına uydurulmak istenmiştir. Son MGK tartışması bu yüz elli yıllık oluşumun yeni bir aşamasıdır sadece.

Yasayı aşacak bir hukuk anlayışının benimsenebilmesi ve somutlaştırılabilmesi hak kavramının içselleştirilmesiyle mümkündür. Eğer hak tarihsel bir süreçte elde edilmemişse, oluşması için sınıf savaşları yaşanmamışsa ve Türkiye'de olduğu gibi yukarıdaki bazı kabullerle aşağı indirilmişse tabii ki onun kitle düzeyinde algılanmasında bazı kısıtlamalar yaşanacaktır. Bu kısıtlamanın aşılması mümkündür ve bir eğitim sorunudur.

Eğer eğitim sistemi 'hümanizmacı' bir anlayışın etrafında oluşturulur ve özellikle felsefe dersleri bu amaç için kullanılırsa tabii ki, hak kavramının yerleşmesi çok daha farklı olacaktır. Burada 'hümanizmacı' derken düşündüğüm, Türkiye'de 'Mavi Anadolu' grubu tarafından 1960'larda önerilmiş bir modelin benzeri değildir. Her şeyden önce sosyal bilimler eğitiminin ve felsefe derslerinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurguluyorum ben. Sosyal bilimler eğitiminin anlamsız bir yığın bilgi posası olmaktan çıkarılması gerekir. Özellikle tarih, özellikle toplumbilim bir uygarlık tarihi mantığı içinde ve o tarihin evrelerini oluşturan felsefelerin irdelenmesi şeklinde düzenlenebilir. Bütün bunların hem temelini hem de çatısını oluşturan ders olarak da felsefe kullanılabilir.

Bunların hiçbirisi yapılmıyor. Türkiye'de. Bu ülkenin orta eğitim sistemi dünyanın en şoven yaklaşımıyla gerçekleştiriliyor. Teknoloji bilgisinin verilmesi eğitim sayılıyor. Hatta, bu söylediğim çerçevede üniversitelerdeki eğitimde bile kullanılmıyor. Peki, hak kavramını insanlar nerede öğrenecek? Ona dayalı bir hukuk sistemini talep etmeyi nereden bilecek? Sivilleşmenin hangi anlama geldiğini nasıl kavrayacak?

Ben yeniden düzenlenmelidir dedim ama, başta söylediğim gibi, orta eğitimde felsefe dersleri yaklaşık bir yirmi yıldır yok. Neden olmadığı yeterince açık değil mi ve yeterince anlaşılıyor mu?